

N:o 22.

Af herrar **Gilljam m. fl.**, om anslag åt professor Oscar Montelius för fortsättande af ett vetenskapligt arbete.

Ett område, där det äfven för ett litet land är möjligt att göra sig gällande, är vetenskapens. Här spörjes det icke, om upphofsmanen tillhör en stormakt eller ett ringa folk; det senares söner kunna här framträda i jämbredd med och gifva en insats vid sidan af de mäktiga kulturlandens.

Vår svenska vetenskapshistoria har i detta fall alltsedan 1600- och 1700-talen och ända till senaste dagar företett lysande exempel på kulturella bragder, som vunnit europeisk berömmelse. Företrädesvis har det varit inom naturvetenskapens och de på naturvetenskapliga förutsättningar grundade upptäcktsfärdernas och uppfinningarnas fält, som dessa segrar kunnat vinnas. Men därjämte har bland annat den nordiska och särskildt den svenska *arkeologien* intagit en hedersplats i den europeiska forskningen, och dess utöfvare räknas såsom föregångsmän, då det gällt studiet af de förhistoriska tidernas odling.

En af de män, som i detta afseende i ovanlig grad hedrat den svenska vetenskapen, har varit förste amanuensen vid vitterhets-, historie- och antikvitets-akademien, professor Oscar Montelius. Bland hans gedigna, högt skattade arbeten på den förhistoriska vetenskapens område är det särskildt hans stora, ännu icke afslutade verk om *Italiens äldre kulturhistoria* »*La civilisation primitive en Italie depuis l'introduction des métaux*», som vunnit berömmelse inom Europas lärda värld.

Sedan inemot 30 år har professor Montelius varit sysselsatt med detta arbete, hvars betydelse ingalunda är inskränkt till det land, hvars fornbih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band 10 Häft. (N:is 22—24). 1

kultur det behandlar, utan som är af vikt äfven för kännedomen om andra länders och *särskildt vårt eget* förhistoriska odling. Förhållandet är nämligen, att italienska föremål från de två sista årtusendena före Kristi födelse vid flera tillfällen anträffats i mellersta och norra Europa tillsammans med inhemska föremål under omständigheter, som skulle göra det möjligt att bestämma de senares ålder, om man visste, från hvilket århundrade hvart och ett af de förra förskrefve sig. Ett arbete, som till fyllest utreder den äldsta italienska utvecklingen, måste därför äga den största betydelse äfven för den forntida svenska tidsbestämningen och lägga grund för kronologien jämväl i vårt land, och det är i detta syfte professor Montelius företagit dessa undersökningar och utarbetat sitt verk. Dettas första afdelning, behandlande norra Italien — ett band text och ett band planscher — utkom 1895; andra afdelningens planscher utkommo i två band 1905, och författaren förbereder för närvarande dess textafdelning till utgifvande. Äfven för den tredje och sista afdelningen, med redogörelse för förhållandena i södra Italien, på Sicilien och Sardinien samt för slutresultaten af författarens forskningar i Italiens äldre kulturhistoria, är redan åtskilligt arbete undangjort.

Detta verks värde har, såsom redan nämnts, vunnit det rikligaste erkännande från sakkunniga i olika land. Så skrifer den berömde etnologen och anatomen *Rudolf Virchow* om första delen af arbetet i »*Zeitschrift für Ethnologie*» (1896, sid. 235) bland annat följande:

»Denna den berömde svenske fornforskarens publikation lofvar att blifva en af de största och viktigaste källskrifterna för den äldre metalltiden. — — — Noggrannheten i beskrifningen af de enstaka fynden och fyndplatserna, fullständigheten i deras uppräknande, planschernas rikedom och präktiga utförande visa redan nu, att detta arbete kommer att för alla framtida arbeten å det arkeologiska området bilda en säker och tillika outhärlig grundval. — — — Mätte det lyckas den flitige och insiktsfulle författaren att snart avsluta detta präktiga verk. Samtidens och eftervärldens tack är honom redan tillförsäkradt.»

En af nutidens främste konstarkeologer, professor *A. Furtwängler* i München skrifer om samma första band i »*Berliner Philologische Wochenschrift*» (1896):

»Af det grundläggande stora verk öfver gammal-italiensk kultur, som Montelius sedan 20 år förbereder, föreligger här det länge efterlängtade första bandet. Det är en mönstergill, beundransvärd prestation. Ett utomordentligt vanskligt och vidtomfattande material har här ordnats

ledigt och klart. En oerhörd mängd af fakta har kritiskt sofrats och bragts i sammanhang. — — — Verket kommer tvifvelsutan att visa sig ounbärligt icke blott för de s. k. prehistorikerna, utan ock för klassiske arkeologer.»

I »*Præhistorische Blätter*», som redan 1895 förklarar, att den förhistoriska arkeologien kunde känna sig stolt öfver detta stora, epokgörande verk, uttalar en anmälare (1899, sid. 31), att samtiden och än mer följande släkten genom detta arbete erhållit ett monumentalverk, som kunde betraktas såsom ett fullständigt arkiv för den italiska förhistorien från metallernas framträdande till Romartiden. »Hvilka studier, hvilka resor, hvilken uthållighet, hvilken hängifvenhet fordrar icke ett sådant mäktigt verk! Ingen var så kallad att utföra det som Montelius.»

I »*Centralblatt für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte*» skriver dr A. Götze, vid Museum für Völkerkunde i Berlin, (1897, sid. 64): »Det italienska fyndmaterialet är så oerhördt viktigt för den prehistoriska kronologien, men tillika så föga bekvämt tillgängligt, att en sammanfattande framställning måste af alla fackmän hälsas med den lifligaste glädje, desto mera som författarens namn innebär en borgen för att det faktiska materialet meddelats på exakt sätt. — — — Det är öfverflödigt att ens spilla ett ord på framställningens noggrannhet, öferskådlighet och tydlighet.»

I den italienska »*Bulletino di Paletnologia Italiana*» skrives 1895, (sid. 177): »Montelius' verk har länge varit väntadt och efterlängtadt af forntidsforskarna, framför allt i Italien, på grund både af den lärde svenskens höga anseende och af ämnets utomordentliga intresse. Också kan det sägas, att utgifvandet af verket har blifvit ett verkligt evenement för odlarna af vår vetenskap.»

Ytterligare bör anföras några ord af en inhemsk etnolog, professor Gustaf Retzius, som i Aftonbladet den 16 november 1895 förklarar detta arbete till såväl form som innehåll vara »ett monumentalt verk, som för alla tider skall lända den svenske forskaren och den svenska forskningen till ovansklig heder», och som framhåller att »det är ägnadt att sprida ett rikt ljus öfver utvecklingen af en länge så dunkel, tvåtusenårig kulturperiod, och detta icke blott med hänsyn till Italien utan ock till det öfriga Europa och vårt eget fosterland.»

Genom det nu anförda torde det höga värdet af professor Montelius' arbete vara fulltygadt, liksom det ock må anföras, att han på grund af det samma intagits i den vetenskapliga klassen af den tyska orden »*Pour le mérite*», som endast omfattar 20 vetenskapsmän utanför Tyskland.

Det ligger i sakens natur, att ett arbete af denna art måste ha varit och fortfarande är förknippadt med ovanliga utgifter och omkostnader. Redan insamlandet af materialet, som är spridt i en mängd offentliga och enskilda samlingar inom och utom Italien, har varit förenadt med stora utgifter. För detta ändamål har författaren företagit upprepade resor till Italien alltsedan 1876 och dessutom studerat museer i England och å kontinenten, där viktiga samlingar af italienska fornsaker förvaras. Afbildandet af det sålunda samlade materialet genom teckningar eller fotografier, såväl som dessas återgifvande i fullt tillfredsställande reproduktioner, har medfört ännu mera betydande kostnader.

Samtliga utgifter för de hittills utgifna delarne af verket hafva enligt meddelande från författaren — oafsedt de till mycket afsevärdt belopp uppgående *räntorna* å de penningar, författaren måst anskaffa — uppgått i rundt tal

för resor	21,500	kronor
andra utgifter för insamlande af material.....	8,600	»
träsnitt och andra illustrationer.....	46,300	»
sättning och tryckning	17,500	»

eller sammanlagdt 93,900 kronor.

För arbetets fullbordande anser författaren ytterligare följande utgifter af nöden: resa till mellersta Italien före afslutandet af texten till 2:dra afdelningen i anledning af de nya fynd, som ständigt göras, samt resor till södra Italien, Sicilien och möjligen Sardinien.....

5,000	kronor	
ytterligare teckningar, fotografier o. d.	1,000	»
ytterligare illustrationer	14,500	»
tryckning af 2:dra afdelningens textband	5,000	»
dito af 3:dje afdelningens planschband	6,000	»
af samma afdelnings textband	5,000	»

eller sammanlagdt 36,500 kronor.

Sålunda skulle arbetets frambringande i allt kosta omkring 130,400 kronor.

Genom anslag dels af Kungl. Maj:t, dels af vitterhets- historie- och antikvitetsakademien och dels af enskilda mecenater samt genom skedd försäljning af arbetets utkomna delar hafva hittills influtit i allt omkring 83,800 kronor, hvadan skulle erfordras ytterligare omkring 46,600 kronor, för att utgifterna skulle blifva betäckta.

Enär författaren hoppas genom försäljning af de nya delarna och på annat sätt kunna häraf täcka 25,600 kronor, skulle alltså ett belopp af 21,000 kronor behöfva fyllas.

Det synes icke rimligt, att författaren, utöfver det omfattande arbete, han utan någon ersättning nedlagt och fortfarande får nedlägga på detta verk, ytterligare skulle underkasta sig en så betydande pekuniär uppoffring, allra helst de löneförmåner, han nu efter sin långvariga och hedrande tjänstgöring åtnjuter af statsmedel, endast uppgå till 4,000 kronor årligen.

Å andra sidan kan det knappast förutsättas, att Kungl. Maj:t skulle på en gång kunna — utan förfång för andra vetenskapliga intressen — anvisa ett så högt belopp ur anslaget för lärda verks utgifvande; och synes det oss alltså här föreligga ett fall, då Riksdagen genom att bevilja ett särskildt anslag borde främja ett vetenskapligt företag af hög rang och på samma gång underlätta arbetet för en frejdad vetenskapsman, hvilken i allt fall måst underkasta sig betydande uppoffringar för verkets fullbordan.

Vi tillåta oss alltså föreslå,

att Riksdagen täcktes bevilja förste amanuensen vid kungl. vitterhets- historie- och antikvitetsakademien, professor *Oscar Montelius*, ett understöd af 21,000 kronor, vare sig för en gång eller med fördelning på två år, för fortsättande af hans arbete »La civilisation primitive en Italie».

Stockholm den 26 januari 1907.

G. F. Gilljam.

Ivar Afzelius.

R. Törnebladh.